

МІСЦЕ ЕКООСВІТИ В СИСТЕМІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Вакерич М.М., Гасинець Я.С., Мірутенко В.В., Куруц Н.В., Карбованець О.І.
*ДВНЗ «Ужгородський національний університет», біологічний факультет
вул. Волощина, 32, м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

Екологічна ситуація на планеті стимулює до швидкої перебудови мислення світового суспільства, формування екологічної свідомості та екологічної культури. У зв'язку з цим екоосвіта й ековиховання стають новими пріоритетними напрямками освіти. Досвід країн Європейського Союзу свідчить, що базуючись на принципах екологічної політики країни, високому рівні екологічної культури та активній позиції суспільства у природозбережувальній діяльності, можна покращити стан довкілля. Проте високий рівень екологічної культури не можливий без належного рівня екологічної освіти, що має здійснюватися на основі комплексності та безперервності. Підвищення рівня освіти суспільства на основі інтеграції знань та модернізація усього освітнього простору з елементами сталого розвитку суспільства є актуальним. В країнах Західної Європи та Японії систематичне екологічне виховання починається вже з раннього дитинства.

Сучасна екологічна освіта є системною складовою національної системи освіти, яка функціонує на підставі чинного законодавства про освіту та Національної стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року. Характерною рисою сучасної екологічної освіти є її спрямованість на гармонізацію взаємодії суспільства і природи, розв'язання екологічних проблем та сталий розвиток суспільства. Цілі та завдання екологічної освіти визначаються з урахуванням мети і завдань національної екологічної політики.

Екологічна освіта сьогодні – це безперервний комплексний процес формування екологічного світогляду, екологічної свідомості та культури всього суспільства в цілому. В її фундаменті лежить завоювання системи знань про закони функціонування, життєдіяльності та взаємодії всього живого, роль людини у збереженні довкілля, процес екологічного виховання і навчання, освоєння професійних знань, умінь, необхідних для природоохоронної діяльності.

В умовах переходу до «Нової української школи» (НУШ) особлива увага присвячена екологічній освіченості та вихованню учнів, що виражається у одній з ключових компетентностей «Екологічна грамотність і здорове життя». В ході набуття даної компетентності здобувач освіти повинен уміти розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлювати роль навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, повинен розвинути здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя.

У системі безперервної освіти дошкільне виховання є першим шаблоном. Тут у дошкільників відбуваються формування та закріплення звичок гігієнічного

характеру, вироблення найпростіших практичних навичок, усвідомлення елементарних проблем навколишнього середовища.

Ключовою ланкою системи безперервної екологічної освіти та виховання з усією очевидністю є загальноосвітня школа.

У класах початкової школи відбувається закріплення і розвиток знань про навколишнє природне й соціальне середовище, отримані школярем у колі сім'ї і дошкільних закладах. Основна роль цьому відводиться на уроках з предмету «Я досліджую світ» з залученням завдань із екології, ігор, а також деяких видів практичного спілкування з природою. У цьому віці закладаються основи екологічної культури, цілісного уявлення про природу, формується наукове та бережувальне ставлення до природного середовища, усвідомлюється необхідність його охорони, засвоюються норми поведінки в довкіллі й навички елементарних екологічно грамотних дій. Це відбувається також на уроках рідної мови, образотворчого мистецтва, музики, трудового навчання та ін.), де по-новому розкриває природознавчий матеріал, збагачує і допомагає розвивати навички спілкування з природними об'єктами.

В теперішній час в середній шкільній ланці головна роль в екологічній освіті відводиться навчальним предметам «Біологія» та «Основи здоров'я». Хоча в умовах НУШ з'являються нові інтегровані курси «Пізнаємо природу», «Природничі науки», «Довкілля», «Здоров'я, безпека та добробут», на «плечі» яких ляже основний вантаж виховання екологічно свідомої людини. В цих класах розвиваються «екологізовані» моральні цінності, доступні учням підліткового віку. Метою виховання дітей даного віку (11-14 років) є формування позитивного ставлення до навколишнього середовища. Це відбувається також на уроках географії, літератури, фізики.

У старших класах при вивченні інтегрованих курсів НУШ «Здоров'я та навколишнє середовище», «Біосфера і людина», «Основи екології», «Екологія людини», «Природа і культура», «Охорона навколишнього середовища» закріплюється і вдосконалюється моральна орієнтація школяра в його відносини з природою. Тут закладаються основи діалектичного розуміння єдності природи і суспільства, а охорона природи розглядається як частина загальної та загальнооприйнятої культури людини. На цьому етапі формується сучасний світогляд, що будується на інтегративних знаннях про навколишній світ і проявляється у відповідальній, активній поведінці, що базується на переконаності в необхідності охорони природного середовища. Важлива роль екологічної практики.

Провідні фахівці шкільної педагогіки дотримуються думки, щоб вчитель, що відповідає за екологічне виховання учнів, постійно мав перед собою певне надзавдання: компетентність випускника школи повинні відповідати новітнім науковим досягненням, що тісно корелюють з екологічною культурою, з її гуманістично цілісним економічним, правовим, моральним, естетичним і практичним ставленням людини до природи.

Важливо, щоб випускник входив у доросле життя, маючи стійкі ціннісні установки бережливого ставлення до довкілля. При цьому важливим є розуміння здобувача, що його діяльність дійсно пов'язана не тільки з його особистим благополуччям і благополуччям його близьких, але і всього людства.

Рівень розвитку сучасної освіти в цілому і екоосвіти зокрема, залежить від впровадження нових оригінальних та інноваційних методів і прийомів навчання і виховання. Сюди належить повсюдна і безперервна від молодших учнів до

випускних класів комп'ютеризація екологічної освіти. Необхідним є також продовження впровадження позакласної роботи вчителя, наприклад, «літній екологічний табір», або починаючи з молодших класів проектних уроків типу «Ліс – мій друг», «Природа і мистецтво» тощо.

Екологічна освіта – це органічна і пріоритетна частина всієї системи освіти, яка надає їй нову якість, що формує інше ставлення не тільки до природи, але і до суспільства, до людини. Екологізація освіти означає формування нового світогляду і новий підхід до діяльності, що базується на формуванні ноосферно-гуманітарних та екологічних цінностей.

Відповідна шкільна освіта та виховання, їх сучасність і прогресивність залежать у першу чергу від спрямованості і якості професійної підготовки вчителя. Але, водночас, формування належного ставлення до навколишнього світу, пов'язане в першу чергу з наслідуванням тих моделей і того ставлення, яке характерне для людей з найближчого оточення дитини. Батьки, як і вчителі, подають дитині перший приклад моральності.